

ערויידם

בגוף האטלטיים פֿרַח גַּנּוּז עוֹר,
פֿרַח דוֹלֶק בגוף מְשֻׁרָן,
לֵיל סָבִיב, כְּמוֹ יָם שֶׁל מְדוּזוֹת
סָנַר עַל שְׁתֵּן;
בְּגַעַר שֶׁל פֿרוּגָה נְשָׁמָה מְתַנַּחַת
דְּרוּכִים הַשְּׂרִירִים בְּתַצּוֹת־צִפּוּיָה
מִצְנָד: נִצְנוּץ צִלְוֹתִית בֵּית־מִרְקָחַת -
מְרוּדִים מְלֹאכִים בְּמַאֲסִיָּה.

פֿךְ יַעֲמוּד לֵילִי וְצִעִיר
מִצָּה תְּפִילַת בְּלוּרִית פֿרוּעָה.
כִּי תָהָה בְּפִילֹת עַל אֶלְנִיר
דְּלִקְרוּאָה.

פֿךְ יַעֲמוּד צִעִיר וְאַרְצִי
וְתַתְּנֶנְיָה לּוֹ רִבְכָת הַטְּנִנְתָּ:
(קִטְרֵר וְקָרוֹן מַת) -
עִם קִיטוּרִים גְּמוּכִים
עִם הַצִּפּוּף הַפּוֹלֵת,
עַל פְּנֵי מְלֹאכִים מְקַטְחִים.
עַל פְּנֵי הַרוֹקַח -
רִצָּה רִבְכָת לְשׁוֹק הַלֵּילִי.

אָז פֿרָצוּ בְּקִסְפָּה נְעוּר־הַדְּמָעוֹת
בְּתַנּוּפַת־הַגְּבוּר בְּקִסְפָּה עִם הַמּוֹט.
פּרִיס, תּרִצַּב

לְעוֹלָם זֶה לֵיל אַרְצִי
כִּלְאֵ אֵל וְרִקְעֵ וְדַגְלִי -
אִפְּי,
רַב צִיד מְקַע בְּתַלְיַת־מְקוּלִין
רַב שְׁבִלִיָּים, סְחָלוּנִים וְסִרְטִיָּים.
לֵילִי,
מְכַרִּיו בְּקוֹל זְמַנֹּת מִיָּתָם:
"קָרָב בְּסִינִי -
וּמוֹשָׁה רִיחַ סָנַר
בֵּין רִיחֹת אִמְצָה וּבְגָנוּן.
קָר אַבְנֵי־אֵל וְגְבוּר־עַם,
עֲצָבִית, סוּסִי־עֵץ,
עוֹבֵבֶת קְרוּסְלוֹת -
עַד אָנֹּה לֵיל שְׁפֵל, עַד אָנֹּה
לְנִצַּח לֵיל שְׁפֵל.
וְקוֹפָה עַל פֶּפֶר דִּיאָנָה
עִם חֲצִים וְאַיִל־סִלְעֵ.
קָס וְדָחָה אֶת הַסִּפֵּל
עִם יִין־שְׁכָחוֹן.
קָס וּפְקַח אִישׁוּנִים:
"כְּפָה הַלֵּיל אֶבְנוֹ,
כְּפָה אֵלִים הַמְּקַצְבִּי.
מִבֶּט לְפִסְלִי, לְנִשְׁרֵה לְמִים -
לְשׁוּא! חֲדַל הַעֲצָב.

אלכסנדר פון

סַנְקָה ז'יִד

(ספור)

המדורה: קר... ובראשיהם מנקר יתוש מחשבה: אָח, אחא, אחא, לכול
הרוחות! הלך לעולמו הדג היבש והקיבה התרוקנה... לא טוב! אך
להניד אסור, צריך לשתוק.

והידים נשארות מושטות אל נוכח המדורה, העינים שרות בלי
הפונה את שירת, הדג היבש שהלך לעולמו והפיות שותקים.
וסקה נאנח:

- חבריה, נוזו מכאן. אין כבר ענין במקומות הללו. הדג אול,
החורף נובר... הִיבָה לְפִנְיָה!

איש לא ענהו. כולם ישבו קב־צִלְשׁוֹן, למה לדבר? הן ידוע
לכל אחד, כי צריך לזוז, כי אי אפשר לזשאר. עוד טרם הגיעה השעה
לאסוף את הרגלים - הרצון לחיות מפעם עדיין בנויות הרוות. הנה,
עבור על פני כולם ונוכחתי כי אינם זקנים כלל. וסקה-- הנדול שביניהם
ובעבור החורף יחרוג רק אביבו הששה־עשר. וככה - מי בן אחת־עשרה,

התפרץ לשון אש אדומה ונורקה'עם העשן למעלה, התישבו מסביב
למדורה שקטים וזועפים. וסקה - עין־עקומה' הסתכל בהם
בעינו היחידה (עיני השניה חרבה ממכת סבין רחבה) ושקע בהרהורים.
הלילה נלש מעל הנבעה והמטיר כוכבי שלג צחורים ושוכבים. אט אט
נבר הקור בטפסו באברי הגוף, כבסולם ארוך, החל ברגלים עד שנאחו
בחטמים האדומים.

בר-ר... קר... מחטים דקים - כפרעושים עוקצים... הא לך,
טעם ממתנת ידו של השטן... או-ח-אה! כן, כן... החורף בא, הקור
נובר והחבריא ערומה, והחבריא רעבה... והנה גם הרוח - מתננב
מאחורי הנב ומתחיל: או-או... ואב והסל!

מקפצת האש מקרש לקרש, מענף לענף וחום אדום מצליף על
פנים כהים ואפורים, מצליף ומדליק ניצוצות מוזרים באישוניה. אחד-
עשר זוגות ידים, מכל הצדדים, כענפי עץ קפואים ועקומים ננושכו אל

נדודיהם מלאי סבל, הרפתקאות, רעל, קור, ננכות ולפעמים גם רציחות, נתקלו בהרבה דברים משונים, המון שאלות חמורות נקרו בראשים וסוף־סוף נעכלו. ורק חוק אחד לא זו ממקומו כהר, חוק השולט על הנוף והמות, חוק המדכא חלשים ומרומם חזקים – חוק האנרוף. משך כל חייהם הקצרים על פני תנופת דרכם הארוכה המשתרעת מכפרי־מולדתם אי שם באוקראינה, אי שם בפלך ריאואן, או סביבות מינסק ועד ערבות סיביר השוממות, הכריחו אותם התנאים – והם נכנעו לכך – להאמין מתוך הערצה רק בדבר אחד: בכוח האנרוף. התנלות ראשונה היתה זו בראותם כי וסקה אינו משתמש בחוק הניתן לו לצמיחתו עד בואו של יורשו, החוק ממנו והראוי לשאת את התואר: אטמן.

לשמע השריקה התוירו פני וסקה ולאורה הארמדם של המדרה דמו לפני מת הקם מקברו. ברנע הראשון נדמה לו כי שוש דק הצליף על לחיו. ועוד עלבון המכה חונק את נרונו מחימה עצורה והנה הסתובב מיסקה על מקומו וצלו הגדול כחית-ערכה חולל על צהור השלנ.

– מיסקה!

וסקה לפה צואר עצמו, רצה לאמור מה, אך מנרונו זרם רק צפצוף מעורב ברוך. כחפיו הרחבות התכווצו והתרוממו למעלה והראש בכבוד כבד הלך ושקע ביניהם יותר ויותר, עד כי נעלם הצואר ועל המצח הנמוך והעקשני רצדו גידים שחורים.

מיסקה נברג למקומו. צעקתו הנחרת של וסקה נחתה כבול־עץ על ראשו. פניו העגולים כוסו אנלי־ייעה ונעו בקצוות הפה. נחירי אפו הרחב שאפו מתוך פרפור את האוויר. כן, החויר מיסקה. אך עיניו הגדולות־אפורות הביטו ישר בפני האטמן וניצוצי עקשנות הכהבו באישונים.

החבריה רכזה את תשומת לבה בוסקה. הנה הוא מתרומם ותנועתו ככרות ואטיות. סלים הטטרי היושב משמאלו נהרף הצדה בדחיפת רגל חזקה; גופו חוסם את הדרך הקצרה למקום עמדו של מיסקה. סלים כובש את פניו המונגליים בכפות ידיו הסדוקות, אנתת כאב נעצרת, כעצם בנרונו, וראשו שוקע בשלנ. וסקה לא שם אליו לב. נצב כפוף ועינו היתירה מתרוצצת כמטרופת ודולגת מאחד לשני. תחת כובד מכטו מתכווצים הגופים, הראשים צונחים על החזה ורק העינים מבעד לנכות וועפות נדבקות במתיחות קשה אל נזיתו הדקה של סלים.

– אִיא... – נאנח סלים, ומבין אצבעותיו הסנורות פורצים ומתפתלים נחשי דם. השלנ מקריר.

– אִיא – בעד מה?

מעל פניו הפציעים נגדר שטף דם מהיר ושחור כמתוך דלי הפוך וסולל מסילות עקלקלות בנככי השלנ.

לרנע קט מתמסמים פרצופי וסקה ומיסקה ואי שם עמוק, בפנים הלבבות הסנורים, מודעזת ספת חמלה על סלים הטטרי – וחרבה.

הדם הטרי, כנשיכה פתאומית מניע את רגשותיהם קפואי־קור ורעב, ריח מוכר מדגנז ומטריף את הנחירים. לוקקות הלשוניות בהנאה מורה שפתים יבשות... הנהו הרם! הנהו הדבר הראשון החי והחוק שהם נתקלים בו סוף סוף בשבוע ארוך זה. במחי ענקי נמחקו מתוך הזכרון הקור, הסבל והרעב, אורות צבעונים מעוררי תאוה לא ידועה מרניזים את העינים. חיות קטנות חדות־מלעות שורצות בעורקים ומזיעות את הדם. מעלה־מעלה וחללים רצונות מאוכזבים ובהגיעם אל הנרון יצטברו לערמה אחת: זעקת-רעב. דמו של סלים הטטרי כמסלית אדומה מרניזה את סכלנותם.

שתיים-עשרה, שלש-עשרה... כן, צעירים הנם עדיין, אך הנוף רצוף, רצוף, כי זה לו היום הרביעי אשר בא ושקע והשינים לועסות את האוויר הצנון... צדק וסקה: יש לזנו... ושחקו.

רק מיסקה בהיר העינים תקע בו את מבטו ובמנוחה רעה ורק בפניו מלה אחרי מלה:

– המציא! ולשם איזה שד שחקת עד היום? עוד לפני שבוע הצטמקה הקיבה, איפה היית? חכב! כעת נזכר: ל-ז-ו-ו-ו! לאן תזון, לפקנה? ופנוה מה? גם משם אפס הרג, גם שם חורף...

רעד תקף את כולם. להעפיל בדבורים כאלה על וסקה האטמן, – חוצפה היא, ותעלה לו ביוקר. אוי, מיסקה, מיסקה, איזה שטן דחף אותך. רק וולורקה הקטן קמט לקמטים קטנים ודקים את פרצופו המצורע והוציא משפתיו הפצועות צחקחוק רזה ומכוער, אך נשתחק בך־רנע, כי פנע בו מבטו של וסקה.

ונסקה – שחק אף הוא. כמכת־פתאום של סכין פעלה עליו ההתפרצות. מיסקה יצא נדוד? מיסקה – ליצן זה השמח ביותר ונות להדבר? ... עינו שהאדימה מכעם המשיכה להסתכל במיסקה ומחשבה כבדה כדוב התהפכה לאטה בראשו הצר ופרוע־השער.

מיסקה הרניש – הסאה הנדרשה. אך להתאפק לא יכול. כאילו כפאו השד ודחף את המלים מנרונו החוצה:

– לא תפחירי במכטך התרנגולי, עקום־העין!

כולם צפו לתשובה השכיחה במקרים אלה: וסקה יתרומם, ינש אל מיסקה, יניף את אנרופו והחצוף יצנח על השלנ כשק ריק ויתגולל ככלב פצוע לרגלי אדוניו. אך וסקה זמם אחרת, יש לו פנאי לזם־קא – הוא שולט ברוחו.

– מיסקה, – התחיל בקול רך ושקט, – מיסקה, בשל מה חתנה בי היום? הן מוטב שתסתום את פיך בסחבה, – ובראותו, כי אין הוא נענה, המשיך ברכות דקה יותר ומלטפת:

– מיסקה, הן תמיד היית הסבלן בין כולם, ובמצבים הקשים ביותר המצאת תמיד, בן זונה, דבר מה מצחיק ועליו שהשכיח תונה ורעב מלב מנוולים אלה... וכעת, נשמתי היקרה, מה קרה, א? הלא תעני!

מבטו כולם נחו על מיסקה. ידוע להם היטב ששר הרוך הזה על שפתי וסקה. לא פעם נוכחו לדעת, כי במקרים כאלה חיה טורפת מתעוררת בחזה הרחב, אלא שהוא סוכך עליה זמן מה ומתחיל לצפצף חלקות, אוי לא טוב, נפלה צפור במלכודת... והם חכו...

אך במקום תשובה קסץ מיסקה ממקומו כנשוך, הוציא מפיו שריקה חדה והסתובב כסביבון על רגלו הימנית במהירות כו עד כי אנפילאתו הקרועה נחלצה מרגלו ונפלה במדרה.

לו נהפכו פתותי השלנ לנושישי קרח ורצצו את העולגולת גם או לא היה הרושם כל כך פתאומי. החבראי – נשמתם פרחת מפחד. ההשתגע מיסקה לגמרי? מהו עושה, שודד ארוזי ואמנם, עשה דבר היוצא מגדר הרגיל. לקפוץ ולהסתובב בשריקה לעיני האטמן – עלבון גדול מנשוא הוא. במקומות הללו קיימת רק תשובה אחת לכך: אם רב המרחק מכדי פניעת היד, תסלנה אצבעותיו המהירות של הנעלב סכין חד ועקום בפני החצוף, אך גם הפעם קרה דבר משונה: הסכין לא פלח את האוויר ומיסקה נשאר יושב על מקומו... מה מתהווה כאן? והו וסקה רחב הכתפים שאנרוף ברול לו? ...

אלפי מחשבות ללא פתרון התלכטו במוחות הצעירים. כימי

ימים מספר לזון מכאן? האם הוא נופא לא התאמץ בכל אפשרויותיו לשטש את קשי הרעב?... כמה פעמים במשך שנת היותו בכנרת אימץ ועודר את החבריא בכל מיני תחבולות. ספר דברים מצחיקים, חקה את קולות החיות ביער והעופות; הלך על הידים ורגליו למעקה; מצץ חתיכות קרח בהסבירו להם כי אין הוא שונה בטעמו מלחם. ועוד רבות, רבות המציא באלה הימים הרעבים. לא! אין הוא אשם! ואולי גם וסקה איננו אשם? קרה המקרה ואין לנחש את הסיף... יתכן כי מסלים לא ישאירו אלא עצמותיו המונגוליות... אה, סלים-סלימיי...

נש לוסקה וישב על ידו. גם כעסו עבר בהסתכלו מהצר בפני האטמן. זעפים היו. אך לתוך הזעף נמזגו גם טיפות רוך מתודר שהפכו שרטוטיו הנסים למנוחכים. אף שבור ורחב פרפר בנשימות קצרות ותכופות. על מצח נמוך כאילו השתעשע ענן עצבת קלה ושפתים עבות ומעוקמות התנועעו כרובכות דבר מה מסתורי.

משונה היה לראותו בכך. כבר למעלה משנה נמצא מיטקה בכנתו של עקום-היעין ואף פעם לא ראה את פניו המבוערים והאזכורים כה פשוטים ועצובים. ודאי, ננע הענין בנפשי... ובהמיסכו להסתכל בו, הרגיש בגלגל קטן ורטוב המתרומם מבטנו ומתלעלע בגרון. דמעות לא קראות שטפו מעינים גדולות... הלב מתפתח... ובעוד הוא מנסה להבליג על חולשתו, עורנו נושך את שפתיו והנה מתפוצץ משהו בחוזה ופורץ החוצה בכבי רועד.

וסקה ניער בראשו וידו נמשכה אל כתפיו של הבוכה. תמהון, חמלה ואי שביעת רצון השתקפו בעינו. אין הוא יודע מה עליו לעשות. לנחם? אבל כיצד עושים זאת? אותו זרקו החיים החוצה בהיותו בן חמש ואף זעם לא נחמהו. כמה פעמים ננר אחרי מכשיהם של בני-אדם שונים בתקוה לזכות ברחמים, אך חוץ מדחיפות וניפות לא ספג כלום. אחד-עשר אביבים נורק גופו ממצוקה למצוקה עד בוא היום ויחד עם עינו התרבה אפסו גם הדמעות.

ידו נחה על כתפיו של מיטקה ולבו לוחש לו: הגד משהו... הא לך - חושב וסקה - רק לפני רגע רציתי להרגו ככלב וכעת, מזור הרבר, לא אכעס עליו כלל. צעיר הוא מיטקה - פרחח בן ארבע עשרה או פחות מזה...:

- מיטקה, עזוב לכל האמהות את השמויות! מה זה נזכרת פתאום - לבכות! הן, לא נקבה אתה ולא נחתכו שדיך - כלי יפיך... נו, חדל, אמרתי לך, חדל! השמעת?

אבל מיטקה אינו מפסיק. שטף דמעות הופך פניו לכחבה מלוחה. - פו, סמרטוט שכמוחך! - התרגו וסקה. ובראותו כי גם זה אינו משפיע תפסו בערפו וזרקוהו על פניו בשלג. הלחות והקיריות עצרו בעד הדמעות וכשהרים מיטקה את פניו פרץ וסקה בצחוק.

- נו, בךזונה רקובה, נמרת?... בוא הנה, - המשיך בקול מסקר מיטקה התקרב.

- מה דעתך - שאל וסקה - מה יעשו המזורים לסלימקה, א? - ואת רציתי לשאלך גם אני.

- אותי? - התפלג וסקה, - לי ידוע הי-ש-ב: ישיגוהו יפילוהו ויטרפוהו לגורים. אחר כך יסחבו את פנרו הנה וישליכוהו לרגלי; היכן לקברנו, אטמן! - קולו היה אדיש כאילו אין הדבר נוגע בו.

צחוק קל רפרף על שפתי מיטקה. אותי לא תרמה - חשב - גם בלבך ננע הענין, לשוא תחפשי...:

- וסקה, האם אפשר אחרת? שאל בהזכרו בסלים. - מה אחרת?...

אד מגובש מעטף את אישניהם ועבי-שנעון מרטיבים את הריסים. חבריא, - גובר הרצון לצעוק - חבריא, הן זהו לנמרי לא סלים הטטרי ונס דמו לא דם היא... שקר, שקר! אין זה סלימקה... זהו דנייבש... זהו דנייבש!

עוד רגע והסתערו עליו ויטרפוהו. אך מיטקה, בהשיגוהו בעין אחת בוסקה המתקרב אליו כצב ענקי, הספיק להבחין בעינו השניה את שנעון הרעב בקיבתם של החבריה.

- וסקה, עצור! - צעק הוא. - אחר כך נשתווה... הבטיח- שמה... את סלימקה הצילה!

צעקה לבכית זו העמידה את וסקה בפני מעצורים פתאומיים. הפנה את ראשו ותפס את הענין. אחריות אטמן ונקה ממחבואה שמתחת להכרתו ונצבה לפניו. מוחו הקטן והעצל חפש מוצא בזריות שנעונית. כבר נכחו בפיו דברי פקודה והנה סמרו שערות ראשו האזכורי והעקשן. נצב כמאובן ועל שפתיו העבות קפאו דברי פקודתו.

סלים ישב מול החבריא והסתכל בהם כמהופנט; מאפו ומפיו נול דם. סדקי עיניו הפוזלות נהדקו זה אל זה ורק שני קוים שחורים סומנו משני הצדדים. ובהתחילו להבחין את הבהובי הזקיקים בעיניהם, פרפורי נחיריהם, הרגיש כיצד משהו שחור ושעיר מתחיל מתנועע תחת לבו. זהו - הפחד. בראשו המונגולי נצנץ הפתרון של סוד הפראות באישוני החבריא. בכוח חושו הטבעי הרגיש, כי צורת גופו הולכת ונמסה ובמקומה משרטט הרעב בדמיונם קוי דג יבש ומלוח. גם אותו מרגיש טעמו של דם השוטף על שפתיו וממלא את פיו... גם הוא נזכר בבשרו של דג יבש... והרבר השחור והשעיר הולך ומתרחב, הולך וצומח... הה! - הוא רוצה לקום ולנוס, אך שבעה זוגות עינים הרביקוהו לשלג כבנחושתיים... והרבר השחור והשעיר מתלעלע בגרון. מסך שחור נפל על פניו. נתר ממקומו, רגע קט הסתכל מסביב במבט ארנכת מורדפת והתחיל לרוץ לקראת החושך הרומם. מטפחתי-הצמר הקרועה החבושה לראשו נטרפה בגליה-הרוח ושערותיו השחורות הלבינו בךרנע עטורות פתותי שלג.

- הה-אח! - שאנת חיה פרצה משבעה פיות והתעופפה מעל המדורה. כל עת שבתו ננדם במנוחה נעצו בבשרו את עיניהם והרגישו בחכם טעם מלח. הסתכלו בו בשתיקה איומה כרוצים להוכח שדמך ובשר דנייבש הייני-הך. ואך עשה את תנועתו הראשונה התפוצצה סכלותם ומכלי לחשוב ולדעת, למה? ונקו אחריו ככלבי-ציד. הארנכת והכלבים נעלמו באפלה. כעבור רגע נשמעו מרחוק צעקות אחרות ונמסו בלועי-רות.

על יד המדורה נשארו שלשה: וסקה, מיטקה וסנקה. שלשתם עמדו תפושי מחשבות שונות. וסקה בעל נסיון הוא ובכל זאת זעועתהו התמונה. ברומה לזה כבר נודמן לו בחייו. המקרה קרה מזמן, בהיותו בן עשר. אולם מיום ההפכו מכך-בלי-בית קטן לראש הנודדים הקטנים זוהי הפעם הראשונה שהחבריא השתגעה מרעב... היטיב וסקה לדעת, כי בפרצם אחרי סלים, דבר לא יעמוד בפניהם. אילו ניסה לגדור את דרכם היו הופכים גם אותו. אה, סלים - סלימקה - נאנח וסקה - ואולי צדק מיטקה כי בו האשם? אולי צריך היה באמת לעזוב את המקום הגלוד הזה עוד לפני שבוע... ואולי...:

- אתה אשם בכל - פנה פתאום למיטקה. - אני? - מיטקה ניצב לפניו כמתערר מחלום עמוק. - אני? -

חזר והרהר. - נו, כן, וכי מי אחר אם לא אתה? - וסקה ישב במנוחה על מקומו. מיטקה נבך... האם לא הפציר בוסקה עוד לפני

– נו, לשנות...

– מה לשנות? ... – השתומם וסקה.

– את הסדר הזה! ...!

– ס-ד-ר! – לנגל וסקה – טפס! אין פה מה לשנות,

רגלים לך להלוך וידיים – להחזיק, אם כבר חכם כזה הנך תעשה את ההפך! להפוך את הסדר! מה בראשך: מוח או צואה? תרצה לשנות אני – פיו! – הוציא שריקה ממושכת והראה בידו על המרחק המחשיך, כאומר: תוכל ללכת מפה – ועוד תדע, מיטקה, כי אלה הן לא ערכות שלג אמתיות. כאן סגרים עלינו ערים וכפרים. ראה: משמאל – פנוה, מימין – קאזאן. ומאחוריה – רונאָבְּקָה. רזיו הנך, חלב על שפתיך. ראש גדול ואין תועלת... ס-ד-ר! ... חכה, חכה, פזמון אחר תשיר לכשתגיע למקומות, שם זאב ודוב ככלבים ישוטטו, שם תראה כי בלי הסדר אי אפשר... בנת?

– לא, וסקה, לא בנתי. השכתי...

– השבת? – הפסיקו וסקה – אל תהיה חכם ואל תחשוב,

אין מה לחשוב. יחשבו במקומך אלה היודעים את המסופר בספרים... יחשבו להם אלה שקיבתם מתפוצצת מכשר חזיר וידיים להם – לבנות כמו לסנקה. ח-ש-ב-תי... לו היה סנקה, תושבי נו, מילא, זיר הוא ולא מתוכנו יצמת. אבל אתה, נולת צהובה, הן משלנו – שלנו אתה! – וסקה התרגש. כתמים אדומים השתפכו על פניו. – בין אכרים נולדת ואכרים קברת. ולאן הלכת יתום? חברים חפשת לך. בחורים כמורך... הן בעצמך ספרת לי זאת, חלי-רע... למה זה פתאום התחלת: ח-ש-ב-תי! ... השבת להיות ננב? ... לא השבת ובכל זאת ננב הנך...

– אני – ננב? – התפלא מיטקה – אל תהתל בי, וסקה,

אני לא ננב... אני... אני... – הוא התבלבל ולא מצא את המלים הנכונות לבטא מחאתו.

– איך ננב? – וסקה הביט בו בכזו. – ומי סחב את המנפים

באָרְנֶמַס, ומי שבר את המנעול במחסן חנויות מרכזיות בפנוה? ומי בלע שבעים וחמש פרושות של שומר הרחובות בריאזאן. הא? מי עשה כל אלה! ... איך ננב... איזה ארון! מה, התחביש בזה שננב הנך? ... – כן, וסקה, עשיתי זאת, – הודה מיטקה, – ובכל זאת לא ננב הנני... בעצמך אמרת שחוקן לעשות ככה ועשיתי... לא בשבילי... את המנפים נעלת אתה, ואת שבעים וחמש הפרושות – בכית-מרוח עירוני גם כן אתה ששלשלת אותן.

– נו, נו, עצור! – הפסיקה וסקה, – לא נאים לך דבורים

אלה. הן אתה – דם רוסי בעורקיך, לך כמו לי – אין אב, ואין אם. ולך כלכולנו אחת היא הדרך: היום – כאן מחר – שם, להתקיים מכל הבא בידך. ואל תחשוב יותר, השמעת! עסקיביש במחשבות כאלה. אפילו כתונת-שקים לא תעשה ממחשבות... ערום אתה, מיטקה, שועל דרכים הנך, זהו! חשבת... ננב אתה ככולנו ואל לך להתפתל בחכמות ומחשבות!

נדם ושאף רוח.

– וסקה, – נשמע שוב קולו של מיטקה, – וסקה, כשחרבה

עינך מה הרגשת?

– את, נקבה בלוויה, מה זה שייך לעיני? אותה אבדתי לפני

שנתיים בענין, חם.

– יודע אני, – התעקש מיטקה, – אך עניינא: כשנתקע להב

הסכין בעין, צעקת מכאב, בכית?

וסקה נדהם והביט בפניו כמשתדל להבין מה רוצים ממנו.

עינו התרחבה וקמה בחורה. מחטיד-דגו התחילו מתרוצצים בעורקיו

– ה, ה, ה, או, מיטקה, אוי ליצן שכמותך, יקחך האופל! נו.

שאלה שאלת... מכנסי ארטיב, בחיי... מנוול!

– ה, ה, ח! – הרחק מעבר למרורה דרדר הצחוק כיללת,

זאב משתגע.

– סנקה, א, סנקה, קרא פתאום, – גש הנה... למה תעמוד

כבול עץ? גש הנה, אמרתי!

הפקודה הניעה לאזני סנקה כשמחשבותיו מבולבלות קפצו אחת

על השניה והעינים ככדורים קפואים שקעו באפלה לעבר סלים ורודפיו. המקרה הרעישהו. חדש הוא בחבריא. רק לפני שלושה חדשים קבלוהו לכותרת בפנשם בו בתחנת ריאזאן מתחבא בתיבת-כלבים מתחת לקרון הרכבת. ראשון הרגיש בו איננטקה השמן, חזיר ונבל. כך היתה דעת כל החבריא עליו. כשהתפורו כולם על פני רחבת התחנה לצוד-ציד, ראה איננטקה חבילה לבנה מונחת על הפסים מתחת לקרון. קפץ מהמדרכה, התכופף ותפש את החבילה. באותו רגע הרגיש יד מושכת ברגלו. חשב שזהו אחד משומרי הרכבות, ויפלט בקול מתחנן!

– דוד, עזבני, בחיי... אך תחת דודי, צצה מתיבת הכלבים

נילולת וורקה בלחש:

– הי, אתה, שמן, הנח את החבילה... שלי היא! – איננטקה

הסתכל במצב כפוף בנילולת וראה פני בחור לבוש-קרעים נוטן לו סימנים לבלי דבר בקול רם.

– סור, לעזאזל – ענה – בעל-בית חדש! אני הרימותיה ולכן

שלי היא...

הנילולת נמשכה קדימה ונראו כבר הכתפים.

– זה לי שעה שאני מחכה עד אם תשקוט התחנה. אם יראני

מי, וזרוקני לכל הרוחות... הנח את החבילה. – יד קטנה וחזקה לא הרפתה מרגלו. בעט בה איננטקה בחזקה, חלץ את גופו השמן מבין הנלגלים וקפץ על המדרכה. הנילולת קפצה אחריו ולאורך רחבת התחנה התחילה לרדוף אותו. איננטקה נשא את גופו השמן לצד דוד-הרותחין, מקום הפנישה עם החבריא. סנקה אימץ את רגליו הקלות על יד חטיי-ברזל הסוככים על הדוד, ראתה החבריא מישהו קופץ על איננטקה מאחור ומפילהו ארצה בן רגע.

– הן את החבילה, – לחש סנקה.

– אצבע משולשת! – השיב איננטקה, הסתובב בכוח וקפץ על

רגליו. אך סנקה החזיק בו ולא הרפה.

– השב את החבילה, שלי היא!

אותו רגע באה החבריא במרוצה.

– מה יש, – שאל וסקה.

– החבילה שלי היא, – אמר סנקה, – שעה רציפה רכצתי

בתיבת-כלבים וחכיתי לשקט בכדי שאוכל לקחתה והנה בא זה השמן וסחב אותה. אני אומר לו: הנח! והוא כועס בי וגונבה ממני... ואתה מי? – שאל בהסתכלו בו-סנקה.

– מעגלה נפלה, אברה וחסל, – פסק וסקה במקום תשובה, –

המקדים וזכה. החבילה לאיננטקה, בנת?

– את ראשו אפוצץ, אם לא יחזירנה. – קפץ סנקה על איני-

נטקה ובמלוא תנופה הכה בפיו. הלה נדהם, זרק את החבילה ארצה; נקדע הנייר ומתוכו נפלה ביצה וחתיכות נבינה. הביצה נסדקה ונשפכה, והנבינה נעלמה בין-רגע בירייה המהירות של החבריא.

קם והוציא את סכיני הטמון על בטנו בין הסחבות וניש אל מיטקה.

— נו?!

תמהים הסתכלו בו השנים. וסקה לא האמין כי סנקה החכם ולבן־הידים יכנס בענין כזה ומיטקה הרניש, כי רציני הוא סנקה יותר מדי.

— לך לכל השדים, — כרסם תשובתו, — אין לי מה לעשות אלא לעסוק בחטמך היפהפה... חכה, מיד יבוא הזמן.

— כרצונך, — השיב סנקה, הסתיר את הסכין וישב על מקומו. בעומק לבו שבע רצון היה; מיטקה נשא חן בעיניו יותר מכולם. התנהגותו הערב עוד הנבירה את האהדה אליו. הרניש סנקה כי אחר הוא מיטקה ממראית־העין, כי טוב הוא. וכל זה, בא לו מהצר, מהחבריא.

ולא ידע סנקה הקטן כי זה יבוא גם לו... כי ימים מתקרבים. ווסקה התלוצץ:

— אי, סנקה, בן־חיל הנך, בחיי! תמשיך ככה—והרחקת לכבת... עוף־עוף, עוף לא קוף וקוף לא דוב, — את כלם תעבור, ונביפרה!

— די, וסקה, להתלוצץ, — להתגרות בי לא אתן! קשה הרבר כמו שקשה להתגרות בך...

— אוי, אוי, אוי, טפ־ר־ר... — לגלג וסקה. — האם לא עברת על המדה, ככה... קצת!

— לא!

— לא? ובאם אניד לך שהנך לא יותר מכלב ופחדן, אזי תנפול גם עלי? גם לי תרצה להראות נבורתך?

— אנסה — סנן סנקה בין שיניו ההדוקות.

— מיטקה, השמעת את דברי האפרוח, הא? מה תניד עליו?

— ילך לעזאזל! — זרק מיטקה והתחיל מחמם את ידיו לאור המדררה.

אך וסקה לא הפסיק. תשובותיו של סנקה עוררו בו מחשבות. — מיטקה, — המשיך, — בכל זאת עניי מה דעתך על סמרטוט

זה? — ובכוונה הרניש את ה, סמרטוט בורקו מבט בהיר לעבר סנקה היושב במנוחה, כאילו לא בו ידובר.

— רצונך לדעת? — מיטקה הוריד את ראשו, — בבקשה! שנאתי, לא אוכל לסבול את פרצופו הלבן ומיעץ אני לך לשבור את עצמותי הדקות ולשלחו מכורתנו לכל האמהות... בנת?

— בנתי, אך לא את אשר אמרת. יותר מדי רוך מפעפע על שפתך בדברך עליו. לא טוב, מיטקה, מחשבות רעות משיילות בראשך

הרחב. אוי, רואה אני, לא בכדי תחגרה בו, לא בכדי תשנאהו, מקנא אתה בסנקה, זהו! כן, כן, אל תקפוז ממקומך... חזור, סוליה רטובה, אותי לא תרמה! אם כי רק עין אחת במצחתי... כן, מקנא אתה בו וחסל!

פני מיטקה הצהיכו.

— אין מה לקנא בו!

— ואני אראה לך כי יש ויש.

— למשל, נו?

— למשל: אתה מספר משהו לחבריא, היא צוחקת ושוכחת את מעשיותיך וכשסנקה לבן־הידים מתחיל לספר ספורים, כולם חוזרים ומפצירים בו להמשיך עוד ועוד בשעה שאותך לא יבקש איש. תספר — טוב, לא תרצה — לא יבקשוך. ועוד תקנא בו, מפני שעברו הזמנים

הטובים בם היה מיטקה — ליצן השולט ברוחם של החבריא. הנכונה דברתי או לאו?!

— ננמר הענין! — צחק וסקה וקרץ למיטקה, — בחור זה אתנו ילך, אה? מה שמך, נולת?

— סנקה שמי, קוף שחור!... וסקה התארם לרגע אך הבלין על הכעס. הבחור נשא חן בעיניו.

וכך מתחנה לתחנה, מערבה לערבה, דרך חצרות ורחכות על פני דרכים משובשות נסחב אתם והיה כאחד מהם.

יודע הוא: החבריא לוענת לו. הם קוראים לו, סנקה חכם! מפני שידועים לו גם חיים אחרים, מפני שאי־שם צריך להיות לו אב.

אחדים מכנים אותו בשם, סנקה־ז'ירי ואחרים, סנקה לבן־הידים. טבעו הבלתי שקט ופרשת חיו המיוחדים ורקוהו לרחוב והוא מתלבט בין שתי לשונות אש, בין עברו הקרוב והוית עכשיו. צעיר עורנו סנקה, בן אחת־עשרה, וכבר קורי תונה שוכנים על פניו הדקים והיפים.

פרצופו המפורץ של סלים רקד לעומתו והתרפץ ברקות. אף כי לבוש קרעים היה ולרגלו השמאלית קשור היה שק עבה, לא הרניש בקר. נפּו מלא חדודין־חדודין ויעה כפתו מעת לעת.

ננש לוסקה והתישכ לימינו.

— מה רצונך, וסקה?

— סנקה, הן חכם אתה, אינו, תניד לתרנגולת ואת מה עושים כשסכין חד חותך את עיניך.

— שותקים, — ענה סנקה קצרות.

— שותקים?... הכיצד?

— כן, שותקים...

— איך זה לשחוק?

— שאלתני ועניתך...

— ככה, ככה, — הררה וסקה, — זאת אומרת באם אחתוך את אפך היפה, לא תוציא אף הנה?!

— אצעק כשהסכין תחתוך, אך לא אחרי זה.

וסקה נתן בו עין תוהה.

— משונה אתה, סנקה, תמיד ככה: אין לדעת מאיזה צר להבין את דבריך. בדרך סודות תקשקש לשונך.

— מה יש כאן להבין, — התערב מיטקה, — ז'יר הוא ומסבך את לשוננו... אין מה להבין!

כעם מיטקה על סנקה עוד מיום הכנסו לכורחם. רגש לא נעים השתרש בלבו אליו. למה? הכל בסנקה הרניזהו. ידיו הקטנות והלבנות, שכוח צפון בהן, פניו הלבנות, עיניו העקשניות, שערות ראשו הבלונדי והמסתלסל, ובעיקר—התנהגותו המזורה. בכל תנועותיו שרר בטחון מרגי, החבריא וביניהם גם וסקה התרגלו אכיו, ואחרים, אם לא אהבוהו עדיין, בטח יתיחסו אליו, ברצינות. כי יודע סנקה־ז'יר זה לספר ספורים יפים מהחיים הגדולים ונס לימד את וולודקה־המצורע לכתוב את שמו באותיות דפוס...

— מימיו לא יניד את האמת. אצלם — הז'ירים — תמיד ככה. רמאים הם — וחסל.

המלים נכנסו כדקירות באוני סנקה. הגיח הרצון להתנפל עליו. הרניש שנרם לו אי־צדק. הכנוי, ז'ירי לא העליבהו, לא ידע סנקה את העלבון הטמון לז'ירי. אבל הרמאותי ו, כולם המהירו את שטף דמו בעורקים.

— מיטקה, — התחיל בקול שקט, — אינני משקר... אם יש ברצונך להוכיח, תוציא לכל השדים את סכינך ונסה לחתוך את אפי אם רק תוכל לך.

מובן שהוא, לא... וכי מי מהנכשלים בעיניי כאלה יעיו להודות שהוא, כן? אי שם בפנה נדחת שבעומק החזה רחם וסקה על המטרי. רחם מפני שידע, כי רק הרעב הניעו להסתיר את הדג. ומה גם כשדג אחד אינו מספיק אפילו לשן אחת לכן אדם אחד. הבין וסקה, כי באותה מדה שנשתנעה החבריא מריח דמו של סלים, נשחנע אף הוא מענויי הרעב ומריחו של דנייבש השמון על בטנו. רחם וסקה על המטרי, אך העובדה צורבת. אין ברירה אחרת. אם תרצה להגן עליו, הוזהר לנפשך פן יהרנוך. על הפנים הזעומות שסובבו אותו בחצי עגול נחש את גור-דינו של סלים: להענישו ולשלוה לכל הרוחות אם ישאר עוד כוח ברנליו לשאת את גופו הצמוק.

וככשתפס סלים סוף סוף את רגלו מתוך נמנום הנוק, דחפה וסקה בחוקה.

— הרימוהו! —

ידים צובטות הרימו את סלים המכולכל והעמידוהו על רגליו וסקה פנה אליו:

— סלימקה, התדע כמה עליך לשלם תמורת הדג הזה?

— וסקה... — סלים נאנח ולא הוסיף. בהנפה קצרה וחזקה נורק בפניו אנרוף קשה.

סנה השתרל שלא להביש לצדו של המטרי המסכן. רך היה עדיין והאכזריות העיקה עליו. גם מיטקה החויר שוב ועיניו נפקחו לרווחה. שוב התלקחה בעורקים איבה צורבת כלפי וסקה. — הרימוהו!

שוב הרימו את סלים ושוב ירד אנרוף ברזל על פניו שהפכו לפצע גדול ואדום. וכך חליפות: הרימוהו — ומכה, מכה ורימוהו. — וסקה! — התפרץ מיטקה בצעקה, — וסקה עזוב את המטרי ולא...

סכין ארוך וחד הבריק בידו וכמטורף קפץ על וסקה. אך וולודקה המצורע התנפל לרגליו בוריוות תחול והוא נפל מלא קומתו בשלג ומיד הרקה ברך קשה את החזה. ידים זריוות הוציאו מבין אצבעותיו את הסכין ולתוך אזניו נדרדר קולו הנוחר של וסקה:

— הרימוהו!

חשב מיטקה כי הרימוהו שייך לסלים ורק בהרגישו את גופו מתרומם נגד רצונו הבין כי תיכף יהיה עליו לשלם בעד כל הערב.

לפניו נצב וסקה, אך כמה שונו פניו. קשה היה להכיר. — סורו הצדה, — צוה. וכשמלאו אחרי פקודתו ננש למיטקה ובקול רועד מחימה פלט:

— כעת, בחזונה, תבוא על שרכך — המם משהו את ראשו והוא צנה ארצה.

וסיקה השתולל:

—א-נ, חבריא, תלושו אותו במקצת!

בעדת זאבים רעבים התנפלו על מיטקה והתחילו להכותו. לא לשם תענוג עשו זאת כשם שלא לשם תענוג ונקו אחרי סלים הבורח. הכעס שהתפתח בקיבתם הרעבה מצא לו סוף סוף מוצא.

כשראה סנה את מיטקה מתעלף, התכווץ כאילו ננע בו ברזל מלובן, ולפתע קפץ מעל למדורה ובמלאו התנופה תקע את אנרופו הקטן בעינו של וסקה. עוד הלה עומד מכולכל מבלי הבין מאין זה בא לו, וסקה נכנס בקפיצה שניה לערמת הנופות שנרדקו במיטקה. אנרופויו לשו ימינה ושמאלה ומכל מכה הרניש כאב עמום באצבעותיו הדקות. פתאום — וידים חזקות וזרקוהו הצדה והוא הספיק להבחין במבטו המעונן את הבהובי המדורה הרועכת והרניש חום חזק בעקב

רצה מיטקה להשיב, אך אותו רנע נשמעו מרחוק צעקות שלשתם קפצו ממקומותיהם.

— חוורים — זנבות כרוחים, — חרק וסקה בשיניו.

הלכו הצעקות ונברו. זנקו מבטן האפלה צללים שחורים.

המדורה דעכה וקשה היה להבחין, במהי חוורים הם. נעץ וסקה איזה קיסם במדורה ופשפש-פשפש עד אשר פרצה לשון אש דקה וכחולה.

— הם סוחבים משא, — פלט מיטקה בקול נמוך.

שבעה צללים כפופים התנועעו מסביב לצל אחד הפוך.

— סלים! — פרצה שריקת תמהון מפי וסקה. — נגמר הענין... את גיחתו סוחבים.

— ו-ס-ק-ה! — התעופפו צעקות באייר. נדמה היה כי משהו מכונף ממריא וצונה ארצה קצוץ-כנפים.

רצה מיטקה לרוץ לקראתם אך ידו של האטמן עצרה בעדו:

— כאן נחכה להם! ריח פגר נספיק להריח גם פה... שבו!

ישבו וזכו. וכשהתקרבו הצללים ונמסו, נראו פני החבריא והנה בידיהם מתפתל גופו של סלים הנוחר: עזובני!... בחייו... לא אני... לא ידעתי... א-א!

— סלימקה חיו — התכלכל וסקה.

שבעה זונות ידים ורקו את סלים לרגליו.

— שקט! — צעק וסקה, — שקט, מנוולים מצורעים... מה קרה? —

קללה ארוכה ומדהימה לותה את השאלה.

הצעקות נפסקו בן-רגע. כולם עמדו לפני שותקים ונושמים בכבדות. במבט חודר תפס וסקה כי משהו לא רגיל קרה הפעם. ושוב האדימה העין והתנפחו הגידים.

— וולודקה, — התחיל — אתה הקטן ביותר והשקטן הגדול ביותר ולכן תספר הכל. ואוי לעצמותיך, צרעת מנומרת, אם תהין לרמותני. נו?

וולודקה הטיל סביבו מבט פחדים, צער צעד קדימה, מצמץ בעיניו הקטנות הדומות לעיני חוזריר והתחיל: — דרפנו אחרי הרחק, הרחק... כמה פעמים עלה בידי לתפשו, כי רצתי ראשון, אך כנחש חלקלק התחמק מידי וחסל. נו, סוף סוף התחלנו לרוץ בשרשרת רחבה, הן תדע, כרדוף אחרי הארנב. טוב! רצנו, רצנו ורק שם, מאחורי הנבעה, התהפך ונלכד. המטרי הארוך הזה רץ כמאה שרים יחדו, יקחהו אלהיו המטרי. טפנו וכשהתהפך, — המשיך בחביבות מצחיקה, — התנפלתי עליו הראשון. אחר כך באו גם הם והתחלנו להרכיב בו.

— בעד מה להרכיב? — הפסיקו וסקה.

— בעד מה? — השתומם. — איך זה — בעד מה? אמת, תחילה גם אני לא ידעתי בעד מה, אבל אחריכך מצאנו אצלו את זה! — והוא הוציא מכובעו דנייבש וזרקוהו על יד סלים.

— דנייבש? — פרץ קול אחד מפי וסקה, מיטקה וסנה.

— כן, זהו! דנייבשו! — ענה וולודקה, — יוצא סלימקה החביא אותו. ואולי היו לו עוד דגים אחרים והוא ולל אותם הרש... בעד מה? יוצא שהיה לו דנייבש בשעה שאצלנו הלשוונות בין השינים... בעד מה? ירוע בעד מה? — ירק וסר הצדה.

וסקה נדהם. עסק בישי. הענין קבל צורה אחרת. חשב כי רק את גיחתו יביאו ויצטרכו להשמינו בשלג לעולמי-עד. ופה — הא לך, — גם חי נשאר ונש דנייבש נמצא בין סחבותיו.

הנה רוצה הוא לחבק את רגליו ונועה:

— וסקה, וסקה! אני לא... אני לא...

לאט-לאט עוברים הם על יד המדרה ונדלקת באישונים חמלה חנוקה. על מי? אולי על סלים הטטריז? אולי על החברים, אלה השנים השוככים עווכים לנפשם ומכוסים שלג? ואולי על עצמם התעוררה חמלתם?...

לחות דוקרת הכבירה על הריסים והם ידעו כי אלה הם מבשרי דמעות. סוף סוף הנם עוברים וחולפים על פני האור הכהה ונכנסים לאפלה... יותר טוב... המבטית נשאר מאחוריהם, על השלג. רוח פתאומית קדמה אותם ופתותי שלג חוללו במחול לבן. סופה התחילה משתוללת.

ווילדקה המצורע עזב מקומו לאחרונה ובעברו על יד סלים, התכופף, הרים את הדג המלוכלך ברם, נגב אותו בקרעיס-חבתו ובריצה מהירה וקלה נעלם בעקבות החבריא לקראת החושך המתנכר...

מאנגלית: י. חרי

רנלו השמאלית. וראי נפלה רגלי במדרה, חלפה מחשבה אחרונה במוחו המעורפל - והתעלף.

- מיד נזוז מכאן - אמר וסקה לחבריא - ואותם נשאר! כולם שתקו. הרפתקאות הלילה המטורף רבצו כמשא קשה כאילו צמח נכונן גדול ומכוער על הנב. עכשיו, ככלות הכל, נח רנש של שלזה מזורה בלבבות - לא איכפת - לא ניותו של סלים המושל מת ופניו למטה; ולא המכות אשר קבלו מיטקה-ליצן וסנקה לבן-הידיים. כלום לא איכפת. כמו מבעד לערפל מנובש נשקף להם מאורעות הלילה הארוך. רצון אחד מצץ לשדם: לזוז מפה במהירות האפשרית. לזוז ולהתרחק משלוש הנויות המיטלות כעדים אלמים למעשי פראות, שהצית הרעב בנפשותיהם. לאן ילכו לא ידעו. כלום איכפת לאן? זהו ענינו של וסקה.

ברטרנד רוסל

מטרות החינוך

(המשך)

מאחודן של שתי אלה עולה וגדלה תפיסת עולם בלתי ידועה לבעל התאווה, כדרך שלא תהא ידועה לנזיר המסתגף. ובמחיצתה של תפיסת עולם זו מות אישי אינו אלא דבר של מה בכך; אומץ לב זה הוא טבעי וחיובי, ולא שלילי ומדכא. אומץ-הרוח מבחינה זו, היא המדה שאני רואה בה את אחת התכונות העיקריות באופי המושלם.

רגישות - התכונה השלישית ברשימתנו, היא בבחינה ידועה מעין תקון לאומץ-הרוח בלבד. הנקל הוא להיות אמיץ רוח למי שאינו חש בסכנה ואינו רואה אותה. אומץ לב ממין זה הוא לעתים קרובות סכלי מאד. לא נוכל להסתפק במעשה אמיץ, העומד על בערות או שכחה. הידיעה הכנה והטובה, במדה המרובה ביותר, היא תנאי ועיקר לתכלית הרצויה. אולם, על בהינת הדעת עוד ארחיב את הדיבור בבואי לדון על האינטלגנציות. הרגישות, במובן שאני נוקט מונח זה, שייכת לתחום ההרגשות. הגדרה תיאורית לכך תהא אם אומר, כי גרוי חריף יוצר ערות ההרגשות. ברם, במובן יותר רחב אין מידה זו דוקא טובה ביותר. כדי שהרגישות והערות תהיינה טובות, הן צריכות לענות על דבר מה אחר; באינטנסיביות בלבד לא סגי. המידה שאני מתכוון לה, משמעותה להיות מושפע באופן נעים או בלתי נעים ע"י הרבה דברים וע"י הדברים הנכונים. מה המה הדברים הנכונים. אנסה עתה לבאר. הצעד הראשון שרוב הילדים עושים בהגיעם לגיל של חמשה חדשים, בערך, הוא לעבור מהנאה חושנית סתם, ממזון או חום, אל הנאה שבהכרה עצמית. תענוג זה, מהרגע שהתעורר, הולך וגדל במהירות מרובה ביותר. כל ילד אוהב תהלות ושונא האשמות. והרצון להראות טוב נשאר, בדרך כלל, אחד המניעים העיקריים במשך כל חייו של האדם. דבר זה חשוב מאוד ככוח מדרבן למידות מתוקנות וכמעצור ליצרי תאוה. לו היינו נבונים בהערצתנו, היתה תכונה זו יכולה להפך לבעלת ערך רב יותר ויותר, אולם כל עוד שהגבורים הנערצים ביותר אצלנו, הם אלה אשר רצחו את המספר הגדול ביותר של בני אדם, הרי אהבת ההערצה בלבד אינה יכולה להיות שקולה וטובה לחיים המתוקנים.

הדרגה השנייה להתפתחותה של צורה נאותה לרגישות

אומץ הלב האמיתי טעון עוד סגולה אחת - זו שציינתי אותה בשם הסתכלות עולם בלתי פרסונלית. האיש אשר כל תקותיו וכל חששותיו נתונים ומרוכזים בעצמו בלבד, עשוי בקושי רב להביט בפני המות במנוחת הדעת ובשלחה, - כי המות מביא כליה על כל מערכות נפשו. וראה, גם בשטח זה אנו נתקלים במסורת השלטת, המראה דרך לדכוי רגשות אלה, - דרך זולה וקלה: על הקדוש לדעת לוותר על עצמו, עליו לענות את גופו ולפרוש משמחת החושים. אמנם, דבר זה ניתן להשגחה, אך תוצאותיו רעות מאוד. עם ויתורו על תענוגות לעצמו ולגופו, אוסר הקדוש המסתגף על תענוגות אלה גם ליתר הבריות, - שהוא קל יותר. הקנאה חותרת במעמקי היותו ומביאה אותו לכלל דעה, כי היסורים מרוממים את האדם ומנשאים אותו, לכן מותר לגרום אותם, וכשר הוא. מכאן שוב הפיכה גמורה של הערכים - הטוב נראה כרע והרע כטוב. ומקורו של רע זה אינו אלא בראית תקונם של החיים דוקא בהכנעה לצו שלילי, ולא בהרחבתם של המאויים והיצירים הטבעיים, ובפתוחם. כמה תכונות מצויות בנפש האדם, המעבירות אותו מעבר לאני הפרטי שלו בלי התאמצות כלל. השכיחה ביותר היא האהבה, ביחוד אולי אהבת הורים. אצל בודדים תכונה זו מפותחת מאד, עד כדי נכונות לחבק בורעותיהם את כל הנברא בצלם. התכונה השניה היא הדעת. אין סבה לשער, שגליליי היה נדיב רוח במדה מיוחדת ויצאת מהכלל, - וחיי הוקדשו למטרה, שלא נוצחה עם מותו, הוא הדין באמנות. ולמעשה, כל דבר התענינות שהיא מעבר לגופו של האדם עושה את חייו, באותה מדה, בלתי אנוכיים. נמצא, וכמה שהדבר יהיה פרדוכסלי, שהאדם בעל ההתענינות הרחבה והערה מתגבר ביתר קלות ומוצא פחות קושי ביותר על החיים, מזה שאנו רואים אצל איזה מסכן נכה-רוח, אשר מאוייו הוגבלו וצומצמו מתוך הענויים שקבל על עצמו. הא לכך, אומץ-הרוח המושלם נמצא רק בבעל ההתענינות הרחבה, הרואה את האני שלו רק כחלק זעיר של העולם, וזה לא בכזותו את עצמו אלא ע"י שוותו ערך רב לכל אשר אינו הוא עצמו. הרגשה ממין זה תמצא רק אצל האיש אשר יצריו חפשיים והכרתו פעילה.